Apocalipsi i reacció

«L'anàlisi crítica del present no proporciona gaires arguments, ni a escala global ni a escala local, per a l'optimisme de la intel·ligència»

L'èxit popular de les profecies apocalíptiques ha estat habitual en les tradicions occidentals. En la cristiana, particularment. Les imatges i representacions d'un judici final, amb un déu totpoderós que tancava el cicle de la creació administrant sentències absolutòries i condemnatòries, contenien una proposta de la fi del món amb la dosi calculada d'amenaça i de promesa de redempció. I potser aquesta possibilitat de redempció va servir per alimentar tot un ventall d'utopies prosaiques. A la utopia celestial, que remetia a un ordre sobrenatural, li anaren corresponent utopies terrenals més o menys consistents i plausibles, més o menys capaces de suscitar adhesions i canalitzar esforços transformadors. Sobretot, d'ençà de la Il·lustració i la modernitat.

Ara, en plena postmodernitat digital, la redempció cotitza a la baixa i la gestió de les amenaces ha instal·lat la por com a pilar fonamental de les ideologies de la reacció. La capacitat de proporcionar sentit dels gran sistemes de pensament i d'esperança de la modernitat sembla exhaurida. Per camins com els descrits per Ulrich Beck en la seva proposta interpretativa de la *societat del risc,* els de la incertesa dels *temps líquids* de Zygmunt Bauman, o els de la *societat de la transparència i de la coacció icònica* de Byung-Chul Han, hem anat abocant-nos a l'evidència d'una societat occidental insatisfeta, substancialment atrapada en els seus temors. El no futur. El desencís consumista. L'hedonisme banal i l'entreteniment perpetu. El malbaratament forassenyat. La desconfiança en les institucions. La buidor inconsolable. La deixadesa. El pessimisme. La necessitat d'assenyalar algun culpable exterior que ens descarregui de qualsevol responsabilitat. La fatalitat i "els altres" com a presumptes causes últimes de tots els mals. La negació de totes les propostes de participació i de compromís perquè requereixen algun esforç...

El conservadorisme esporuguit ha penetrat profundament també en els sectors populars, una part dels quals ha ingressat al dipòsit electoral de les dretes extremes simplificadores. La seva corrupció no és tinguda en compte; les seves mentides són ignorades; les seves denigracions són seguides ales xarxes i, finalment, d'alguna manera, acaben impregnant consciències alienades que renuncien a disposar de criteri particular. La inseguretat -que és sobretot inseguretat en les pròpies capacitats de reflexionar i d'influir en el curs dels esdeveniments- genera la pèrdua de l'autoestima i allunya molta gent dels moviments socials i els projectes polítics transformadors; n'incrementa la por i l'encongiment, i acaba abonant els discursos apocalíptics i les dreceres autoritàries.

Amb un mercat d'utopies desnerit, amb un horitzó d'oportunitats més aviat precari, i amb la necessitat imperiosa de buscar alguna fórmula d'emancipació personal en el curt termini, molts i moltes joves s'empassen el descontentament com poden. Amb la sensació amarga que tot és molt més difícil del que els havien promès. En una atmosfera general que encara no sabem segur si serà postpandèmica, enmig d'un entorn canviant que no s'orienta en la direcció dels seus interessos sinó, més aviat, al contrari, els incentius per vincular-se a iniciatives de regeneració de la política democràtica són escassos. Atrapats en la lògica i el procediments de la política espectacle, l'escassa sensibilitat i determinació dels actors principals del sistema polític per involucrar-se radicalment en el concret i immediat encara agreugen el panorama.

Les especialitzacions i militàncies de refugi particular o familiar (referides al propi cos, a l'esport, a l'alimentació, al reconeixement a les xarxes, als avatars, als jocs de rol de tota mena...) proliferen i es combinen amb les modes, suposadament alternatives i generacionalment connotades, sobre l'espiritualitat, la ruralitat, la medicina natural o la sobreprotecció en la criança i l'educació dels fills. Que alguns d'aquests "espais de llibertat" i exploracions personals es puguin connectar d'alguna manera als reptes col·lectius relatius al canvi climàtic, la vulnerabilitat

energètica, les lluites contra les violències masclistes, o el treball sistemàtic contra les desigualtats i les discriminacions de tota mena hauria de ser un dels objectius de les esquerres i de tot el bloc democràtic.

L'anàlisi crítica del present no proporciona gaires arguments, ni a escala global ni a escala local, per a l'optimisme de la intel·ligència. Ni a Glasgow, ni a Roma, ni aquí. Però la coartada de la queixa permanent sense propostes i la manca d'iniciativa acaben, de retruc, aprofundint el descrèdit de la política democràtica. I aquest, més que cap altre, ha estat l'èxit principal del bloc reaccionari internacional i els seus socis locals. Aquest i potser la imatge de desconnexió de les esquerres respecte a la cultura quotidiana de la majoria i les necessitats socials més peremptòries.

Vivim un temps certament difícil d'avaluar. A la humanitat li costa gestionar-lo i trobar els lideratges capaços de posar inequívocament per davant els interessos generals i els de les noves generacions. Rita Levi-Montalcini advertia: "No tinguem por dels moments difícils. D'ells en surt el millor". Potser sí. Potser aquesta vegada sí, també. Siguem optimistes; que vol dir: siguem capaços d'optar pel compromís solidari i per oposar-nos en tots els fronts a l'abús de poder del capital i la reacció.